

Oponentský posudek na bakalářskou práci Zbyňka Muchy:

Život bengálského mistra Atiši před jeho odchodem do Tibetu

Předložená bakalářská práce Zbyňka Muchy je vyvrcholením nejen jeho studia indologie se specializací bengálština, ale i paralelního studia kurzů oboru tibetanistika. Vybral si téma, které oba tyto regiony skvěle propojuje a historické období, v němž Bengálsko bylo kulturně kreativní oblastí a zároveň mocenským centrem, z něhož se šířily nejen filozofické a náboženské představy, ale i formy organizace společnosti a vlády, a to nejen do Tibetu. Autor této práce se správně a v souladu se soudobými náhledy (např. Gregory Schopen nebo citovaný Ronald M. Davidson) snaží oba tyto aspekty, tedy šíření duchovní nauky a mocenský kontext, ve své rekonstrukci raných období Atišova života propojit. V rámci bakalářského semináře mi bylo potěšením jeho vpravdě detektivní práci zblízka sledovat.

Předložená bakalářská práce je výborně vystavěna a strukturována, obsahuje skvělý poznámkový aparát, přílohu, seznam zkratk nejcitovanějších děl. Autor nejprve podává obsáhlý přehled existujících pramenů i literatury, kterou dále dělí na nekritickou a kritickou. Jeho pečlivost a vynikající práci s prameny i sekundární literaturou dokládá i skutečnost, že odhalil chybu v anglickém překladu tibetských *Modrých letopisů* (viz pozn. 126). Následující tři kapitoly se pak věnují rekonstrukci tří etap Atišova života, a to mládí a život v Indii před odchodem na Sumatru, pobyt na Sumatře, návrat do Indie a pobyt v Indii před odchodem do Tibetu. Celou dobu se autor přísně drží faktů. Škoda jen, že závěr je poněkud odbylý, respektive stručný.

Právě v závěru by autor mohl naznačit možné hypotézy, které se zdají z jeho textu vyplývat. Například když na konci příběhu o Atišově vítězství nad Mahěšvarou konstatuje, že „velmi málo z tohoto příběhu se zakládá na skutečných událostech, a proto není třeba dalšího komentáře,“ (s. 36) dovolil bych si nesouhlasit, nejde jen o žánr. Z dalšího se mi zdá, že tento příběh je prezentován jako hagiografické vyjádření možné Atišovy role či jen přítomnosti na Sumatře v době, kdy tamní buddhistická dynastie znovu dobyla Jávu vítězstvím nad dynastií hinduistickou. Právě závěr by mohl shrnovat, co je možné, byť jen v hypotetické rovině, vyvodit z kombinace studia hagiografií a historických pramenů, zejména pokud jde o geopolitické aspekty Atišových cest. Možná právě toto může být zajímavým tématem diskuse při obhajobě. Zvláště proto, že geopolitický kontext předávání ostatků, archeologických výzkumů a stavění památníků je v souvislosti s Atišou relevantní i v současnosti.

K práci mám několik málo věcných a řadu formálních připomínek. V kapitole 1.3.2. měl být Nagccho (na s. 15) představen podrobněji, aby bylo jasné, proč se Atiša rozhodl, že bude nutné jej navštívit. Na straně 37 je zjevná historická nesrovnalost: dozvídáme se, že v roce 1016 byl na Sumatře u moci panovník Čúdámanivarman, a vzápětí, že Atiša doplul na Sumatru v roce 1013, kdy vládl Čúdámanivarmanův nástupce. Zejména historickou část měl autor psát kromě HAB ještě minimálně s českými Dějinami Indie v ruce kvůli širšímu kontextu dějin regionu a zejména kvůli české transkripci.

V textu tak nacházíme Káthmandú namísto Káthmándú (pozn. 155), Šrívadžrasána namísto Šrívadžrásana (pozn. 73), Gópala namísto Gópála (s. 23), opakovaně Vikramašila namísto Vikramašila, Čandpur namísto Čánpur (pozn. 87). Některá indická jména a místní názvy nejsou psány jednotně, viz Odantapura (s. 24, 41 a jinde) i Odantapurí (pozn. 126) – naopak není zmíněn jiný název Uddandapura, dále kámbodžský, kámbódžský a dokonce Kámbódžský (s. 24), Góvindačandra i Góvičandra (s. 25-26), Uddijána i Uddjána (s. 31).

Ačkoliv autor v poznámce 3 vysvětluje, proč se přiklání k přepisu Atiša namísto častěji uváděného Atiša, neřídí se tím úplně ve všech případech, např. v poznámce 152. Stejně tak panují nejednotnosti v přepise některých dalších indických jmen a názvů, například Sarkár (s. 37) i Sarkar (pozn. 136) nebo dokonce a zcela neopodstatněně Sirčár (s. 39). Při českém přepisu jmen bengálských autorů je třeba zohlednit bengálský originál, nikoliv anglickou verzi. Dále jména jako Bankimčandra, Subháščandra i Saratčandra se v bengálštině (a proto i v českém populárním přepisu) píší dohromady. Zbyněk Mucha však pod vlivem anglického přepisu rozděluje na Sarat Čandra Dás a Nirmal Čandra Sinha. Posledně jmenovaný navíc zemřel v roce 1997, nikoliv 1977, jak autor uvádí (s. 11), jinak by nemohl použít jeho článek z roku 1986. Autor si asi také není zcela jistý, zda Alaka Č. je autor (s. 10) nebo autorka (s. 14).

Práci přes veškerou pečlivost při jejím psaní chybí důkladná závěrečná korektura. Místy v textu chybí předložka nebo celé slovo (například pozn. 88). Na jiných místech je naopak slovo nebo i delší část textu zdvojena, například v poznámkách 77, 133 (celá citace zdvojena), 164. Opakovaně se vyskytují chyby v oddělování vložených vět čárkami a v pádových vazbách (např. i v názvu kapitoly 1.3.). Některé formulace jsou velice těžkopádné: „dbalost o historická fakta stojí až v pozadí“ (s. 10-11); „To, že své úsilí věnoval také patronství buddhismu, potvrzuje jeho založení klášterních univerzit...“ (s. 23). V obou případech si lze asi obtížnou srozumitelnost vysvětlit vlivem anglickojazyčné sekundární literatury. Zvláště na filologickém oboru je však třeba umět plynule přecházet mezi různými jazyky včetně mateřského bez zbytečných kalků. Korektura by bývala pomohla i pravopisu. Už v poděkování jsou chybně velká písmena v názvu ústavu, na němž autor studuje, stejně jako chyba ve schodě přísudku s podmínkem „pomáhali a upozorňovaly.“ Jinde čteme „popouzet proti Šivovy“ (s. 35) a naopak „vzal si [Karnovi] vojáky pod svou ochranu“ (s. 40), Atiša „zastupoval Buddhisti“ (s. 32), „panovníků Dynastie Čandra“ (pozn. 146). V češtině rovněž skloňujeme jména dynastií, tedy dynastie Čandrů nebo dynastie Pálů, nikoliv Pála, jako je tomu v názvu kapitoly 2.2.

Dále v seznamu nejčastěji citované literatury na začátku je neúplný údaj u díla označeného zkratkou NTYG, které zřejmě úplně chybí v bibliografii. U díla IPLS je jiné vročení v tomto seznamu, jiné v bibliografii a ještě jiné v poznámce 6. V poznámce 15 se zase uvádí, že kniha s vročením 1989 byla přeložena do češtiny v roce 1931. K odstranění podobných nepřesností a nedorozumění je dobré u citací dalších vydání důležitých děl uvádět v hranatých závorkách i rok vydání prvního. Autor tak zároveň pro každého čtenáře viditelně situuje svou sekundární literaturu do doby jejího vzniku.

V obsahu chybí úvod. V klíčových slovech jsou poněkud nestandardně uvedeny vysvětlující závorky. A konečně bibliografie má jeden zásadní nedostatek, a to že není seřazena abecedně podle příjmení autorů.

Tyto nedostatky, jakkoliv v kontextu jinak vynikající práce nepřilíš významné, by bylo vhodné odstranit, pokud by autor chtěl svou práci upravit do podoby kratšího shrnujícího textu k publikaci.

Bakalářskou práci Zbyňka Muchy doporučuji k obhajobě a hodnotím ji jako výbornou.

Martin Hříbek PhD.